

Ese de trei ori in septimana: Mercuri-a, Vineri-a si Domineca, cand o cota intraga, cand numai diumetate, adica dupa momentul impregiurariiilor.

Pretul de prenumeratiune:

pentru Austria: 7 fl. a. v.
pe an intreg 7 fl. a. v.
" diumetate de an 4 " " "
" patraru " " 2 " " "
pentru Romania si Strainetate:
pe an intreg 15 fl. v. a.
" diumetate de an 8 " " "
" patraru " " 4 " " "

ALBINA.

Prenumeratiunile se fac la toti da. corespun. dinti a-i nostri, si d'adrechtul la Redactiune: Stadt, Wallfischgasse Nr. 8, Mezzanin, unde sunt a se adresa si corespundintiele, ce privesc Redactiunea, administratiunea sau speditura; cate vor fi nefrancate, nu se vor primi, era cele anonime nu se vor publica.

Pentru anuntie si alte comunicatiuni de interes privat — se raspunde cate 7 cr. de linie, repetirile se fac cu pretiu scadiut. Pretiu timbrului cate 30 cr. pentru una data, se antecipa. Speditura: Mariahilf, Windmühlgasse Nr. 29. unde se primesc insertiuni.

Viena 30 iuliu/11 august.

Negotiatiunile cu Italia in privinta armistetiului nu dusera inca la rezultat definitiv, dar pentru contielegere e sperantia mai mare de cat in dilele trecute. Itali'a s'a retras d'in Tirol, si-a adunat trupele d'in jur in Venetia, satisfacend astfel conditiunei prime ce o cerea Austria la armistetiu. Se ascépta acum'a in fie care moment scirea incheierii definitive, pentru care sunt multe prospecte, desi remane neeschisa posibilitatea unui rezultat contrariu.

Vediuram pe Prussia cat de repede si lesne fece armistetiu si subscrise preliminarele de pace. Itali'a, d'in contra, abie se póte indupleca, cu tóte ca norocul armelor i-a favorit mai putien. Causese acestor dóue actiuni se pot splicá numai cu spiretul poporatiunilor.

Scim cu cata greutate se puse in miscare armat'a prusésca, mai ales gard'a tiei, lipsia spiretul batalios, cateva invingeri lu provocara, dar nu in acea mesura in cat armistetiul se nu-i fie binevenit. Prusii invingatori ajunsera pana imaintea Vienei, ací se subscrisera preliminarele de pace, si ostasii returnara cu bucurie. Intr'adever s'audiá cate un graiu ici colé d'intre oficiri, dar generalminte reman cele dise mai sus.

Cu totul altminte e in Italia. Spiretul armatei, contra tuturor nereesirilor, e mai batalios de cum l'ar dorí guvernul, mai esaltat de cat se se lasa lesne a fi deres. De aceea si negotiatiunile merg numai cu incetul, cu tactica scrupuloasa, pentru ca neci regele neci diplomati'a italiana nu póte subscrie vr'un rezultat la care opiniunea publica italiana n'ar fi pregatita.

Diferesece spiretul germanului, de cel'a al italianului. Regele Prusiei primiá adrese de pace, ér regele Italiei indemnari la resbel, si acestea se tot mai continua. La intrarea in Rovigo, primul orasiu al Venetiei, Victor Emanuil fu surprins cu o petitiune in numele poporatiunei, prin care cerea a nu depune armele d'in mani, pana nu va fi salvata onórea armatei si a flotei italiene, pana ce Italia nu-si va ajunge marginile sale naturali. — Chiar provocarea de primire a acestui municipiu fu conceputa in termini caracteristici „vine — dise provocarea — in medilocul nostru primul ostasiu al Italiei, se-i gatim primire cordiala desi nu intra in fruntea unei armate invingátories. a.“ Primirile fura bune pretotindene, dar nu lipsira petitiunile. —

Diariul francec „Siècle“ are informatiune ca Francia a inceput negotiatiuni cu Prussia in privinta provinciilor de Ren. Prussia n'a respuns mca. Francia le pretinde pentru cuvent de ecilibriu, de óra-ce Prussia se estinde fórte in urmarea reorganizatiunei ce vre ea se dee Germaniei. — Avem se acceptám transactiune, séu complicatiune nóua; care d'in aceste dóue? acú e anevoia de prediut. Se póte si e probabile ca Prussia avuse contielegere cu Francia inaintea de erumperea resbelului, dar e si mai

probabile ca acésta contielegere — daca a existat — Prussia a prestecuto. —

Procedur'a prusésca a stírnit nu putiena neplacere si in cabinetul imperatesc de Petropole. Tiarul n'a putut fi indiferente la sórtea cumnatilor sei d'in Germania. Representantele rusesc la Paris propuse congres european pentru a desdauná pe principii nemtiesci deveniti fora de tronuri. Acésta propunere nu placé Franciei, éra Gorciacof nu intrelasá a dá de loc desluciri, dechiarand ca a fost reu intieles, si ca propunerea lor tienti numai la dreptate si conviintia, in tréb'a Germaniei inse nu se amestecá, respectivii interesati si competinti se-si gate tréb'a intre sine. —

Imperatés'a de Messicu a sosit in Europ'a. Caus'a returnarei nu-e inca cunoscuta.

Urmările bataliei.

(P.) Austria s'a luptat pentru sustinerea pusetiunei si a demnitatii ce a ocupat'o purere intre puterile Europei, pentru integritatea monarciei, — dar mai pre sus de tóte pentru pastrarea influintei in Germania, caici tocma in respetul acest'a fuse atacata mai tare.

Popórele alergara cu vechi'a credintia la campurile de batalia, se intrecau tóte in sacrificie, si partea cea mare ce i se vine poporului roman de'n acestea, n'o denéga nimene caici n'o póte denegá.

Resultatele cele rele si perderile cele mari d'asemene provocara doreri si superari in tóte popórele monarcei, ele se unesc a esprime in unanimitate temerile si ingrigirile lor pentru urmarile bataliei.

Unic'a vóce face exceptiune de la acésta unanimitate, si ce e mai supriudatoriu: — e vóce nemtiésca, esita chiar de'n senul acelei natiuni nemtiesci, de la care am fi indreptatiti a asceptá tangiurile cele mai mari, pentru ca tocma cestiunea Germaniei fuse ceea ce se decise de arme, si se decise in desfavorul imperiului austriac.

Diariul „Neue Freie Presse“ de vineri 10 aug. dupa ce luá cunoscintia ca Francilor nu li vine la socotéla aspiratiunile prusesci, se esprime: „Acest necadiu al Francilor e bucuri'a nóstra. Francii invidia Germania! Descepti suntem? visám? — In fine se ni permitem noi lucsul ce nu l'am avut de trei sute de ani, ce ni fu oprit de la lupt'a lui Carol V la Pavia, adica fal'a natiunale nemtiésca? Intr'adever, daca in Austria, in Bavaria, in Francofurt, séu chiar in Sasonia si Anovera sunt nemti numerosi caror'a li sangera inim'a, apoi noi li recomandám cetirea diariilor francecsi. Si cand ei vor vedé cum suferintiele lor in ochii francilor, a inimicilor vechi, sunt obiept de stralucire si marire; si cand vor vedé cum natiunea care nu se teme de nemica si-si permitea tóte, care pretindea ca nepotinti'a nemtiésca e dreptul intereselor Franciei, si care pare a crede ca Ddieu e detoriu cu o Germania slaba, precum e detoriu mátiei cu ver un

siórece si lupului cu ver un miel; daca acésta natiune care ne invitá la congresele ei si la tribunalele ei, deodata incepe a se teme de Germania: atunci nemtii mai putien vor sentí ranele resbelului civile, mamele si miressele nemtiesci mai bucurosi si-vor sterge lacremele.“

E prè invederat de ací ca numitul organ cu alte cuvinte vre se-si esprime bucuri'a pentru urmarile ce le are resbelul, pentru aspiratiunile prusesci, si acésta bucurie o nutresce numai pentru cuventul ca urmarile insufla temere Franciei, — va se dica l'imbucura urmarile bataliei, care tuturor popórelor Austriei dede lovitura! — Éca ací patriotismul austriac al numitului organ!

Noi n'am luá cunoscintia despre acésta, am lasá fie cui se-si faca insusi socóft'a cu consciintia lui, am tacé pana ce nu ne-ar atinge pe noi de a dreptul.

Asta data inse nu putem tacé, chiar intru interesul nostru, trebuiam se aducem la cunoscintia publicului roman parerile si sentiemintele acelui organ, care purure e antaiu a respandí insulte a supra Romanilor prin sciri scornite. Acest diariu sciú de rescóla in Brasiov, de armata romana la Sucév'a s. a. — El le dedea publicului cu colórea de a detrage credintiei romane, in consciintia sa de patriotism, pre cand acum'a nu l'impedea patriotismul seu a se bucurá de urmarile bataliei.

Romanii vor invetiá de ací ca nu amóreacatra tron i indémna pe unii scrietori straini a ne innegrí, ci cu totul alte motive, — vor invetiá a cunósce ca nu toti cati prind pén'a a mana pentru a pune litere pre hartia, a face pe publicistul, sunt si petrunci totodata de sublimitatea misiunei acestei clase de ómeni, careia i este merit — amesurat puterilor ei — a contribuí mai in prima la luminarea natiunei sale proprie, apoi a latí cunoscintie adeverate despre alte popóre, a nisuf la infiintarea de legature intre acestea, ca astfel ur'a si prejudetiul se fie silite a face loc fratietatii si contielegerei, nesciintia luminei, intielegerei, si mai pre sus de tóte a pune pretotindene puterea intielesuala pe tron suveran. —

Cuvintele nóstre ar fi reu splicate se ar crede cineva ca nu suntem amici aspiratiunilor drepte ale natiunei nemtiesci.

D'in contra, Romanul cel ce duse lipsa de dreptate si vóia libera prin atate secle, e capace fórte a se insufletí pentru aceste dóue idee, el crede ca e detoriu a tuturor popórelor a se spriginí imprumutat in aceste respepte. Ostasiul roman plecá antiertiú voios la Holstein, „se mantuim — dise el — un popor apesat, pre care devenind liber, lu va deobligá ajutoriul nostru se faca si el astfel unde va vedé apesare, fie chiar la marginea Europei.“

Alta nu póte fi credinti'a nóstra neci fatia cu Germania intréga. Ea si-a voit reorganizarea, vointi'a i-a dat titlu de drept, si noi amici ai dreptatei trebuie se salutám vointi'a ei. Inse nu putem

crede ca la acésta reorganizare s'a cerut lupt'a de la Königgrätz in locul vointiei popórelor nemtiesci, ci mai vertos dicem ca acésta lupta fu provocata de ambitiunea estinderei teritoriale pre cont'a influintei imperiului, si neci de cat de vointi'a natiunei nemtiesci.

De ací nrméza cánoi nu putem presupune cumca tóte cate le va afá d. Bismark cu cale a le face, tóte urmarile bataliei, vor fi vointi'a adeverata a natiunei nemtiesci, care se va bucurá numai caici aceste urmari nu plac Franciei. — Nu credem ca némfiul se póta avé atari sentieminte in cat se se bucuré numai la suferarea vecinului.

Germania va trebui se mai tréca prin multe straformari pana se-si ajunga reconstituirea, se se multiamésca. Reconstituita fiind, ea va primí fericitarile si spressiunile de bucurie ale tuturor popórelor amice aspiratiunilor drepte, si suntem prè securi ca Germania se va bucurá si de bucuri'a vecinilor sei, altminte nu putem presupune despre acésta natiune laborioasa si inteliginte.

Diseram inadins „a tuturor popórelor,“ pentru ca Europ'a astadi are putiene, fórte putiene popóre contrarie aspiratiunilor drepte, caici mai tóca la prejudetie si privilegie sunt diferite natiuni, — si tocma aceste putiene popórele — d'in indurarea lui Ddieu — sunt tot de cele slabutie, cari — cum e dical'a — chichiresc galecva si cand n'au puterintia.

Lumea recunósce ca regele Prusiei a devenit mai constitutiunal, dar constitutiunismul lui — in ceea ce privesc competinti'a legelatiunei la votarea contributiunei si a militiei — nu va poté convení credintiei natiunei nemtiesci, de aceea e fórte probabile ca cel putien acú si cu acesti ómeni de atari pareri, reorganizarea durabila a natiunei nemtiesci nu se va poté incepe de la Berlin.

Reprivire preste scólele poporale.

Carasiu august 1866.

(I. J.) Reorganizarea scólelor nóstre poporale devine d'in di in di tot mai intetitoria, lips'a de o reforma generala scolaria se sente pretotindene. Momentósa e pentru noi acésta cestiune, dar tot de odata si greu de resolutat. De la deslegarea ei depinde luminarea séu intunecarea poporului nostru, ér prin acésta se conditiunéza propasirea séu inapoiarea nóstra natiunala. Pana vom vedé inse deslegata acésta intrebare, vrem se aruncám privire asupra starii scólelor nóstre poporale, asupra administratiunii si inspectiunii lor, si se ni punem intrebarea, óre aceste sunt calificate de a inaintá cultur'a poporului nostru si propasirea nóstra natiunala, si ca óre au drept cei ce condémna sistemul presinte scolaru?

In anul 1861, dupa ce s'au desfiintat asié numitele consilariate scolarie si in Banat, s'au predat scólele nóstre poporale in manile clerului, care pana atunci n'a avut nici o influintia asupra administratiunei scólelor, de óra ce scólele nóstre au stat pana la anul 1849 sub inspectoratul suprem regese d'in Buda si sub directorate districtuali civile, éra dupa aceea s'au infiintat — mai antaiu inspectorate districtuali provisorie, apoi dóue consilariate scolarie tot civile; prin urmare clerul n'a poté avé, nici n'a avut nici idea despre administratiunea si inspectiunea lor. Pre langa acésta ele

nu s'au prelat unii cler roman luminat, ci ierarciei serbesci, carea era contraria inaintarii si culturii noastre. Se scie de comun, ca clerul si-a inaugurat misiunea sa in scolele romane prin oprirea literelor strabune, cari numai dupa multe lupte au aflat ospitalitate in scolele noastre, introducend era pre az, buchile lui Ciril, si ca vaerurile invetiatorilor, pre cari reverendii dñi directori locali si districtuali i tienau de servitorii lor, era nu de luminatorii si crescatorii tenerimii, erau d'in anul 61 incocce la ordinea dilei, si progresul, ce se facea in scolele romane, era regres si intunec. Am asistat la esamene, si cu parere de reu cauta se marturisim, ca directorul districtual n'a fost in stare se puna o intrebare, ci la tote, ce respunde scolariul, facea d'in cap, cae bine, si dicea: „mai departe.“ In scole ploia, ningea, si invetiatorii nu-si primiau regulat lefa si deputatul in naturalie. Cei buni se suspendau si destituiau fara nici o vina si se inlocuiau prin altii mai slabi, -- archiv'a dieceselor de atunci, precum si a consiliului regesc d'in Buda ni-ar poté dá dovedit destul de eclatante.

Pre timpul acest'a starea scolelor noastre devenise nesuferibile. Noi am combatut abuzurile unei ierarcie, contrarie inaintarii noastre, si a masinelor ei, ne-am plans la locurile mai inalte incontr'a nedreptatilor, comise cu bietii invetiatori romani, am aretat Maiestatii, ca clerul cel strain si necult ni inneca cultura poporului, era scolele si instructiunea nostra alerga cu pasi repedi spre total'a decadentia, si imitand esemplul strabunului nostru Catone: „Carthaginem esse delendam,“ am strigat neincetat: „scoteti scolele d'in manile clerului!“ Vócea nostra inse a monent celei ce striga in pustia, si sórtea scolelor noastre nu s'a schimbat intru nimic'a.

In timpul acest'a de suferintie gubernatoriul de atunci al tieroi, contele M. Pálffy in urm'a unor prenalte semnare maicetice la plansorile romanilor, intetit si de un sir de articli ageri, ce un cosocut brav fiu al natiunii noastre tot mereu i scotea la lumina prin unele foi de Viena, a provocat pre consiliariul locotentential Dr. Teodoru Mandits, unul d'entre confesii burocratice ai natiunii serbesci, in a carui despartiamet s'au lucrat si se lucra in lipsa unui referinte roman de legea gr. orient, -- tote afacurile beserice si scolelor noastre natiunale, ca se-si dee parerea in privinta reorganizatiunii si aministratiunii scolelor noastre, -- si acest barbat sub datul 13 Septemvre 1863 si-a dat votul seu in urmatoriul mod:

„In anul 1810 s'a infintiat pentru tote scolele populare de legea gr. orient. d'in Ungaria, Croati'a si Slavoni'a un inspectorat suprem regesc cu resiedinti'a mai antaiu in Viena era dupa aceea in Bud'a-Pest'a. Cu acest inspectorat de o data s'au infintiat si siese directorate districtuale pentru cercurile Bud'a, Baoiu, Sirmiu, Temesiu, Caransebesiu si Oradea-Mare.

Inspectorul suprem regesc a denumit pre toti invetiatorii de la scolele populare de legea gr. orient. El era de odata si presiedintele deputatiunii fondului scolastic g. n. u. d'in Pest'a (dupa ce arhiepiscopul d'in Carlovietiu la cererea sa propria s'a dispensat de la conducerea fondului acestuia.) El era si directorul preparandiei serbesci si romanesci.

Onorariul inspectorului a fost intru inceput 3000 fl. v. v. si pausiale 1000 fl. v. v. cu totul 4000 d. v. v. Mai tardiu s'a desfipt salariul de 2000 fl. m. c. era pausialele de 400 fl. m. c. Cel d'in urma inspector suprem regesc (d'in anii 1841—1848) a capetat un onorariu de 2400 fl. m. c.

Directorii districtuali au avut salariu de 400 fl. v. v. ajutoriu de 200 fl. v. v. era pausiale de 250 fl. v. v. cu totul dara 850 fl. v. v.

Tote sceste sume le-a solvit pana la anul 1821 erariul cameral, sub acea conditiune, ca se i se respaltesca d'in fondul scolariu g. n. u. Fondul scolariu inse n'a respalitat nici odata detori'a acest'a erariului cameral, care detoria s'a suit in fine la 30,000 fl. m. c.

De la anul 1821 salariele aste s'au solvit d'in fondul scolariu g. n. u. d'in Pest'a.

Spre ocuparea posturilor de inspector suprem regesc precum si de directori districtuali au avut drept eschisii numai barbati de legea g. n. u. cari s'au denumit de regele Ungariei. Toti trei inspectori supremi Nostorovits, de Temesváry si de Gyurkovits, -- au fost serbi seu iliri

In contra reintroducerii institutelor acestor'a s'au aflat acum'a urmatóricile greutati:

1.) Romanii cer despartirea administra-

tiunii scolelor romanesci de cele serbesci. Daca s'ar reintroduce institutetele antemartiali, ar fi de lipsa, ca se se indestulesca pretensiunile Romanilor adeca se se infintieze, dóue inspectorate supreme, unul serbesc, era altul romanesc precum si directorate districtuali de tot separate.

2.) Intrebarea despartirii administratiunii scolariu g. n. u. intr'un'a administratiune pentru scolele romanesci, era alt'a pentru cele serbesci, eurge paralel cu despartirea ierarciei gr. orientale intr'una romanésca si alt'a serbésca, si pentru acea nu se póte deslegá inaintea acesteia.

3.) In intrég'a monarcia austriaca, si mai ales in tierile cese tien de corón'a St. Stefanu: Croati'a, Slavoni'a, Transilvani'a, conducerea scolelor g. n. u. se afla de present in manile clerului.

4.) Fondul scolariu g. n. u. d'in Pest'a e in starea cea mai desarangiata. 1200 fl. se ieu in lie care an d'in fundatiunea pensiunilor invetiatoresci, precum si d'in fundatiunea balaiéna spre acoperirea speselor deputatiunii fondului scolastic. Preparandi'a serbésca d'in Zombor n'ar poté nici existe, déca districtul Kikindei mari nu i-ar intinde un ajutoriu anuale de 600 fl. era comunitatea bisericésca d'in Zombor 300 fl. si alte comunitati serbesci cate 50--20 fl. v. n. Fondul scolariu, carele si asié e detoriu erariului cameral 30,000 fl. m. c. n'ar poté contribui deci nimic'a spre sustinerea inspectorilor si directorilor districtuali.

5.) In bugetul statului nu e nimic'a prelimitat pentru cultul si invetiamentul gr. orient.

6.) Fondul natiunale serbesc d'in Carlovietiu e inalienabile si destinat spre alte scopuri.

7.) In provisoriu de acum'a n'ar fi bine a face organizatiune atat de imensa, care n'ar stá in nici o legatura cu referintiele d'in celelalte provincie regesci.

8.) Serbii n'au manifestat cu nici o ocaziune dorinti'a reintroducerii institutelor astor antemartiali. Dorinti'a Serbilor e, ca intrebarea acest'a se se reguleze in congresul natiunale, conchiamat in anul 1847 si in septemvre 1860 inse pana acum'a netenut.

9.) Scolele rom. cat. si gr. cat. se afla „salva suprema inspectiune“ in manile clerului respectiv. Era cele evangel. augsburg. si evang. helv. sub conducerea conventelor besericesci. Reintroducerea institutiunii antemartiali, in intielesul carcia denumirea invetiatorilor poporali g. n. s'ar face prin guvern, adecaprin inspectorul suprem regesc, ar fi pentru scolele populare g. n. u. un ce, ce nu esistela nici o confesiune crestinesca d'in Ungaria, si care ar eschide ori ce concept de autonomia.

10.) Institutiunile antemartiali se baséza pre principiul despartirii totale a scolelor de bisericia, un principiu condamnat astadi de tote popórele. —

Precum e pre in vederat, acésta Promemoria a dlui referinte, scolariu de langa consiliul regiu atientesc scopul de a lasá inspectiunea si directiunea scolelor noastre populare si mai de parte in manile clerului si anumit sub ierarcia serbésca, nu ca dóra sub astfel de conducere scolele noastre ar fi prosperand si inflorind, ce nici ca se pretinde in tota scrierea dlui Dr. Mandits, ci -- precum pre usior se póte combiná, pentru ca chiar acel cler se aretá ca cel mai eficace mediloc de a impedeá si dóra si a inapoiá cultura si desvoltarea poporului roman.

Daca dlui Mandits i va fi fost indegetata acésta direptiune a votului seu d'in cutare parte mai inalta, -- nu se póte sci; atat'a inse nóue ni se pare a stá, ca densul a mers ceva si -- pre de parte, si -- cum dice romanul -- a dat cu bat'a n balta.

Destul ca guvernatoriul conte Pálffy n'a aflat destul de intemeiat si plausibil acest vot, pentru ca numai pe autoritatea acelui-a se póta svatui Monarcului punerea plansorilor romane „ad acta,“ ci s'a semtit necesitat, a mai cautá dóra si alte argumente prin continuarea cercetarilor lucrului, dar firesece tot numai in cercurile burocratiei, despre cari nu poté supune cumea ar avé ele in senul lor membri capaci de o parere si judecata emancipata.

Mai antaiu a comunicat Esc. Sa actele referitóric la acest obiept cunoscutului nostru barbat natiunale V. Babesiu, provocandu-l a-si dá opiniunea sa motivata asup'a cestiunei si anume asupra Promemoriei dlui consiliariu Mandits.

Acestei insarcinari d. B. a respuns intr'un operat mai voluminos, datat d'in Viena, 18 Optovre 1863, in care Promemoria dlui Mandits se se la privire si critica, seriosa si omnilaterale, si apoi, in fine se desfasuira un plan combinat pentru reorganizarea administratiunii scolelor noastre populare.

Nu aflam nici de lipsa, dar nici potrivita tempului publicarea si considerarea acestui operat d'in cuvent in cuvent, ci ne vom margini a reproduce act cuprinsul si spiretul aceluia in esinti'a sa.

(Va urmá.)

Roitu (cottul Biharei) 6 august 1866.

On. dle Redactor! Cetind in mai multi nri ai protinutei foi „Albina“ ca dupa cerculariul Iltei Sale dlui epp. cu Nr. 115, s'a tienut rogatiuni in domnece si serbatori pentru bunul nostru momare si pentru invingerea armatei imparatesci, -- in scintiezu ca tote acestea se tienura si la noi partecipand poporul intreg.

Inca o scire de aici, ca nu va fi for de interes pentru on. public, voiu vorbi de essamenul copiilor d'in scóla comunale, gr. or. ce ni dede rezultate supriindiatóric.

Acest essamen se tienu in 20 jului s. v. sub presiedinti'a Rss. D. Simeone Bica protopop, pres. consis. si inspector scolare. Parinti se adunara in numer mare se véda sporiul iubitilor lor. -- O fetitia fece inceputul cu o dechiamatiune salutatóric, vorbiá rar, intóná bine spre placerea tuturor. Domnul protopop luá catalogul, intrebá pre toti copiii in sir d'in tote obiectele ce se propusera, si acestea erau tote cate se recer in scóla comunale Desclinit ne imbucurá scóti'a; copiii lucrau eudesteritate in franturi si in regula de trei.

Essamenul se fini cu o cuventare a Revorendissimului D. presiedinte, prin care laudá diliginti'a copiilor si a invetiatoriului care in decurs de jumetate de an -- de cand e in acésta statiune -- fu in stare a face progres atat de frumos in cat scóla nostra nu o intrece nici un'a comunale d'in Bihara, -- so adresá apoi catra parinti, cu cuvinte atat de nimerite, in cat de pre fati'a tuturor'a cetiau ca se petrunsera.

Un copil multiamu Rss. Dn. era altul óspetilor adunati, d'entre cari pre fetiele unor'a vedoa lacreme de bucurie, si cand Rssimul Domn li recomandá de nou ingrigire pentru scóla, ci cu totii, de buna vóia lor, for a fi indemnati seu provocati, dechiarara ca voiesca a inmulti lefa dlui invetiatori, se capete de trei ori mai mult de cat antecesorii dsale.

Ce vor dice la acésta strainii cari afirma ca Romanii nu cunose folosul invetiaturei, nu vreu scóla? *)

Suntem detori cu multiamita Rss. D. Simeone Bica, care nu erutia ustanéla a inspectiuná scolele adese ori, apoi dlui jude cerc. Petru Erdeli care ca roman adeverat se intereseza de cultura poporului delaturand cu energia pedeecele ce le observá intru inaintarea invetiamentului.

Am vediu in nr. 17 al „Albinei“ ca un domn areta cum a invetiá in scóla numai condacul, si cum aperiá pre invetiatori de musce cand se puna se dórma. Dorere! ca prin vecinetatea nostra mai sunt inca invetiatori cari neci condacul nu-i invetiá pre copii.

San Nicolaul-Mare, in julu v. 1866.

Abid cred ca mai existe vr'o comunitate mista, care se se lupte cu atate pedeece puse nu fora de istetime d'in partea srbilor.

OO. cetitori ai „Albinei“ sciu d'in nr. 24. ca trecend invetiatoriul Swetozar de Motica la serbi, poporul roman in diu'a de 17 prier alese de invetiatori cu unanimitate pe rev. d. proet G. Buneiu, pana ce prin concurs se va ocupá acest post in mod definitiv. Fu de fatia la alegere dn. protopop, si se convinse ca e unanima.

Dar totusi ce se vedi! protopopul de serb de'n Arad dn. G. Nicoliciu, in dilele trecute veni pre ascuns, intrá in scóla, aducend de invetiatori pre serbul Swetozar Macedonovics. Dlui preot G. B. care tocm'a tienea prelegere, i dise protopopul: „Dta dupa ordinatiunea cinstitului consistoriu, de loc se iesi d'in scóla, ca de acum nainte acest'a va fi suplent.“

*) Dorim a sei numele d. director local si a d. invetiatoriului care dede de mintiuna pe straini, aretand totodata colegilor sei cum se face progres si cat de lesne se scot une ori salariele invetiatoresci? Red.

D. G. Buneiu pretinse se fie ascultat poporul care l'a ales. -- Intr' aceea poporul prinse scire de sosirea dlui protopop, cu multi-meia alergara la scóla, se incepura capacitarile de amendoue partile, ómenii nostri erau se-si perda paciinta daca nu se intrepunea d. B.

Vediend d. protopop srb ca nu-e cap de a reesi, merso la d. jude supr. Boutiu, acolo se dusera inse si Romanii, afacorea se fini cu o dechiarare ce Romanii trimisera consistoriului ca vor romané pentru alegerea prima a d. Buneiu.

Protopopul si-puse candidatul pre carutia si pornira in scirea celuia ce i-a adus. Cu ce fetie? e lesne de preceptu.

Zelul natiunale al Romanilor de aici o admirabile, nu sciu care e antaiu intre ei, cu totii stau mortisiiu pentru mitropoli'a romana, pentru eppul roman de'n Arad.

Póte ca Srbii vor mai face incercare, dar i potem asecurá ca ne vor gasi puree ga'a.

Un roman.

BUCOVINA.

In numele natiunii romane bucovinene. -- In numerul 41 al pre stimatului diariu „Albina“ cetiram, cumca „Wiener Abendpost“ suplementul diariului ofioiale imperatese „n'a potut trecé cu vederea ingrigirile seu mai vertos scorniturele unor diare de Viena, cumca Domnitoriul Romaniei ar asepta ocaziunea pentru a intrá in Transilvania.“ Noi nu scim inca pana astadi, ori prin acest diariu nemtiese, seu pre alta cale, au ajuns aceste scorniture si la noi, consternend spiretele poporului si producend ingrigire multa la acóia, cari sunt in sierbitie de ale statului, socotindu-l pre prinopele Romaniei si cu voluntarii sei chiar la marginile Bucovinei. „Albina“ si-esprimá dorinti'a fatia cu „Wiener Abendpost,“ ca acest diariu mai bine se fie spus diarelor color lalte nemtiesci, cumca ingrigirile, respespective scorniturele lor sunt inspirate si faurite de inimicii cei numerosi ai poporului roman de'n Austria si ai causei natiunalitatii lui, si cumca atari berfele tintesc a ingri aspiratiunile nostre natiunali inaintea Casei domnitóre, -- era noi Romanii bucovineni ne esprimem dorinti'a fatia cu unii deregatori c. r. ai tierii nostre, inse de natiualetate strana, ca ei se cetesca acest pasagiu de'n pre stimat'a fóia „Albine,“ care apare in resiedinti'a imperatesca, si se caute mai vertos, de a-si implini cu sinceritate misiunea lor ca amplotiati c. r., constatand adeca inaintea casei domnitóre loialetatea si alipirea cea sincera a nostra catra Acésta, dara nu mai ales anume se se opintesca, ca pe temeul unor berfele nascute de'n inime dusmane, se ne incaltia pe unii si pre altii in prepus politic, seu chiar se ne negresca pentru conspiratiune politica. Noi le dorim acelor barbati amplotiati, ca ci se fie mai sinceri catra Casa domnitóre intru imprejurari atat de critico si sgduiditóre si se n'o aduca in mai mare perplexitate si nedumerire prin nisece mintiuni scornite asupra conduceatorilor poporului roman de'n Bucovina, cari purorea si-au sciut implini misiune cea santa, conducendu-l cu sinceritate la loialetate catra inalt'a Casa domnitóre, ceea ce poporul roman bucovinean si acuma cu pregrantia o constata, cáci apeat fiind de total'a lipsa de pane, aduse jertve insemnate pre altariul eliberarii patriei de dusmani de'n. cele ce poté se dea.

Inca un'a li mai dorim acelor amplotiati c. r. adeca: ca ei se nu fie mai putin loiali catra Inaltul tron, decat cum sunt Romanii bucovineni, si ca se nu se mai repeuiesca pentru densii anii 1863 si 1864 cand imnele polonese jocau rol pe tieritoriul Bucovinei in gurele, vócele si inimele lor.

De liter'a „u“.

Un domn stimat binevól a ni trimite urmatórea scrisóre ce o producem de'n litera in litera:

Ca unu nou manifestu de progresu si de vitalitate alu simtiului natiunale romanu in imperiulu austriacu cu nespusa placere fu salutata de inteligintia estrea diariului Albina si in partile nostre.

Atatu program'a catu si pretiulu moderatu alu acestei fóia periodeca ne facea so sperámu, ca i voru castigá unu rangu eminent in sfera publicistica romana deincece de Carpati, dera cu durere cauta se marturisim, cumu-ca nu in tota privinta ne mai multienesce.

E în genere cunoscută, că în stadiul de astăzi al culturii și mai ales al literaturii noastre, lipsește de cărți școlare bune, de învățatori adeverați literați și cu indiferențismul poporului nostru în genere rurală de a înainta instituirea prin sacrefecie materială suficienți, de alta parte înseamnă cu organismul celui muncitor în diverse respecte al legislației școlare la noi români; — diastecă națională, afora de ceea ce este dintr-o altă națiune și popor înaintate trebuie să se privească drept factoriile principale al culturii noastre intelectuale, și ca atare este de necesitate chibzuită nu numai fondul ei și forma împărțirii lor și o acomodare astu-felu, ca în toate direcțiunile să lucreze spre dezvoltamentul național în sensul cel adevărat al său.

Pre lungă totă altă recerțare momentosă în timpul prezentei cea mai flagrantă este născută spre consolidarea caracterului național, care de în vicisitudinea împregiurării lor patemi cele mai grele naufrangeri și fărâșețarea celor mai mari suferințe.

Faptul necontestabil e, că la formarea caracterului în primă linie contribuie educațiunea nedespartită de cultură intelectuală și că acestor să servească de bază literatură națională. În lipsa ei, și în înconstanța literaturilor trebuie să se cauțăm cauza decadinței în caracterul romanului. Înconstanța, eternă scambare și necurmată experimentare face pe omul frivol; și noi în sensul deplin literale fiindu înconstanți de la A la Z am ajuns la mare grad de frivolețate.

Barbatii meritați, cari ne au creat literatură națională în vechime adoptarea alfabetului curilic cu care eră dedată națiunea și atatu de în respectul ce avură pentru o sistemă, cătu și de în cauza materiei ce tractară în limbă națională pentru antai'a dată, — literatură originară română fiindu cea religioasă, — cu pre multă pietate au conservat acelu alfabet străin limbii noastre și l-au acomodatu sunetelor ei cu o rară perfecțiune, foră a se spăimântă de 43 de ieroglife atât de burtoșe, atatu de comate și de cornurate, numai ca se și remana consecinți, se nu deroge sistemului și se nu dea ori-carui buchiariu dreptul de experimentare într-unu lucru de atâtă importanță, cumu este literatură unei națiuni întreaga.

Pentru ce ore într-unu tempu candu nu eră tipografie nenumerate ca astăzi, candu nu eră clarthia asiă multă și efena, candu romanii carturari eră ca corbii cei albi în mediuloculu poporului nostru nu veni nimeni în cugetu, ca se cruce materiale și tempu și se nu adopte cate 3. specie de o, și mai alesu se nu lasă aforă pre mutulu b (iericu) d'în scriptura? —

Pentru că barbatii de atunci avea respectu de autoretate, pentru că loru le jacea la anima întregetatea limbii și pentru că voiă, ca ideele se fia espresse în fondu regulatu gramaticale dera și în formă recerțată de o ortografiă sistematică.

Pana ce avumu numai literatura religioasă și limbă noastră în cuventu și scriptura se conservă în deplinetea ei, veni înse literatură profana la valoare și totu acestu tesauru sacru se profană cu dintr-o d'impreună. Vedim pre fia care literatu cu propria sistemă gramaticale, cu propria ortografiă de reforma ciontându, strafomandu și laburțandu vorbe și scriptura în modulu celui mai orendu, fia-care dupa placu; și acestu arbitriu acăsta confusiune babilonecă nu sciu candu va se și iee finitulu astăzi în seculu lumineloru dupa adoptarea alfabetului străbunu.

Scim că s'au înființiatu asociațiuni literare în 3 provincie ale imperiului, scim, că ună din acelu au decretatu provisoric o ortografiă rumegată de unulu de în cei mai de frunte filologi ai nostri. Ore nu s'aru cuveni ca anteluptorii literari, acuparatorii opiniunii publice, redactorii diarielor noastre se imbratie, se propage și se observe acăsta formă de scriptura ce are încă umbră de autoretate și care dreptu judecându, e astăzi sistemă cea mai fundată și nice de cumu daunosa dezvoltamentului ulterioare? —

Crediu că e necesariu și indicatu de'n motivele susu aduse, ca poporul se nu se mai demoralizede în literatură cetindu diece foi cu diece sistematice ortografice și se devina fia-care la mai mare anarhia. Mai bine pucinu și lunu, decatu multu și stricatu, apoi încă și stricaturu. —

Si noi recunoscem această autoritate, precum se poate convinge fie cine de'n fôia noastră. Noi i dicem autoritate, și —

se n'au avé respect de judecată serioasă a d'ale — n'au fi permis să i se dica în acest organ: umbra de autoritate, ci mai vertos am fi crediut că acest cuvent fu scris în moment neprevegheat.

Dta dici însu-ti că acea sistemă nu e daunosa dezvoltamentului ulterioare. De ce deci stergerea lui „u“ n'ou consideri de dezvoltament ulterioare?

Ortografiă de care pomenesci e cea mai latită, și noi încă fiind purure pentru ea, am observat precum o credeam că e mai generală. N'au voit a octroă neci odată; și vedind că majoritatea d'el. corespundinti ai nostri scriu acea ortografiă dar foră de „u“, ne-am conformat lor nevoind a avé două ortografii. Pentru a ne convinge totuși și mai mult d'acea e dezvoltamentului sistemului numite, am promis că la ocașiunea cuturii abonament, o vom pune la votul cetitorilor nostri. Acăsta procedură o credeam destul de sanetosa, și care d'ora n'ar merită să se dica colă „pentru că barbatii de atunci (ad. alții și nu noi. Red.) avea respect de autoritate...“ O sentință pre aspră pentru noi, dar după cele insirate, dsa se va convinge de intențiunile noastre, și noi — cu permisiunea d'ale — îndrăsnim a speră că ne va absolvă de la acăsta vedind că noi nu ținem de cat la multamirea on. public.

D'în motivul economic vom insiră numai că acesti „u“ fac într'un an 9^{12/16} colă d'în formatul „Albinei“ înspese cam 500 ft. v. a. Dar nu considerăm spesele și hartiă, ci tempul care-l perdou. cetitori cetind atate colă ce poteau fi de prisos, apoi tempul e mai pretios de cat banii, acel nu ne invoim cu parerea anglului. Intr'adever e cam ridicolosa parte economică, dar cauta s'o spunem, că contine adevăr.

Pentru scrietori „u“ e favor, stergerea lui o pot dorî numai cetitorii, și noi acestor a am dorit a li face placere.

O repetim că aterna de la oou. cetitori ca să introducem pre „u“, deci nu putem fi invinuti de octroare. Red.

LITERARIU.

Problemă ortografiei române.

(Va urmă.)

Precum si-au immulțit și infeliurit limbetele parte cu, parte fara consciința pre-si suptole pentru scopul de a se învatu lexicalminte, pentru ca să pōta exprimo tōte nuantiile cugetelor în tōta feliurimea lor asiă si-au immulțit și feliurit, fara consciința vorbitorilor, și sunetele, elementele vōrbelor și limbetele s'au învatu esteticalminte; nascura feliu de feliu de coloratiuni de sunete frumose, inflorind și îndulcind fatiă întreaga a limbelor, dându-le sonoritate melodică și armonia. Itatul se mândrește cu sunetele: la le io ce ci cia cie ge gi gie glia glie; ispanul cu: ie ue ll n; portugalezul cu: lh, nh (h aci = j lat.); francul cu: eu ill ge j; germanul cu: eu. Căci acestea învatuiesc limbetele cu sunetele cele mai cantătoare și mai dulci; și limbetele se le pastrăza ca pre nice tesauru scumpe ale națiunilor.

Urmeze aci schitiă schimbatiunilor derivatiunale mai însemnate ale sunetelor mai ales d'în intrul vōrbelor în limbetele române.

Francia:

Lat. Frnc.	Lat. Frnc.	Lat. Frnc.	Lat. Frnc.	Lat. Frnc.	Lat. Frnc.
a	ai	et	it, t	ml	mbl pt t
ae	e	ie		mr	mbr rs s
bs	s	gl	ill	mt	nt sco ss
bt	d, t	gn	in	ng	in sr str, tr
cl	ill l	(in- u		ns	s tr ir, rr
cs	iss, s	nainte		o	ou eu us e
		de cusun)		ps	iss

Proventială:

Lat. Prov.	Lat. Prov.	Lat. Prov.	Lat. Prov.	Lat. Prov.	Lat. Prov.
bl	ul	gl	lh	ml	mbl ps iss
bs	s	gn	nh in	mn	mbr pt t, ut

bt	t, pt	ie	ge	mr	mbr	rs	s
cl	lh l	(in- u		mt	nd	see	ss
cs	iss, s	nain. decus.)		ng	nh	st	ss
ct	it, ch, t	lr	ldr	ns	s	tr	ir

Portugală:

Lat. Port.	Lat. Port.	Lat. Port.	Lat. Port.	Lat. Port.	Lat. Port.
bs	s	gl	lh	ml	mbr pt t, ut
bt	ud	gn	nh, in	mr	mbr rs s
cl	lh	ic	ge	mt	nd see x, c
cs	s, x	l(dup. r		ns	s st x
ct	it, ut, t	cusun)		ps	ss tr dr

Ispană:

Lat. Isp.	Lat. Isp.	Lat. Isp.	Lat. Isp.	Lat. Isp.	Lat. Isp.
a	au, o	e	i, ie	lr	ldr oc e, ie
ae	e, ic, aj	f	h	m	nd pl ll
bl	ul	fl	ll	ml	mbl ps s
bs	us, s	gl	j	mn	mbr, n pt t, ut
bt	ud	gn	n, in	mr	mbr see x, ce
e	g	i	ie	mt	nd st x
ch	g	ic	ge	ng	n ti zi
cl	j, ll	l	r	nr	ndr, rn tr dr
ct	ch, t	li	g, j	ns	s u o
				o	u, ue x z
					y i

Aceste sunete dulci i-au adus admirarea neamicilor, și i-au aplecat, să dica: „Ne luăm comanacul înaintea acestei limbii cesarești.“

Italiană:

Lat. Ital.	Lat. Ital.	Lat. Ital.	Lat. Ital.	Lat. Ital.	Lat. Ital.
ae	e	dg	gg l(dup. i	ns	s
au	o	dl	ll cus.)	ou	u
bl	ul	dm	mm	lr	rr oe e, io
br	rr	dn	nn	ml	mbr ps ss
bs	ss	dp	pp	mt	nt pt tt
bt	tt	dr	rr	nh	mb rs s
cl	gli, ghi	ds	ss	ng	gn tia za
cs	ss, see	dt	tt	nl	ll u o
ct	tt	dv	vv	nm	mm v p
de	cc	e	ie	np	mp
df	ff	gl	gghi	nr	rr
		io	gge		

Aceste sunete o au naltiat în fruntea limbelor, i-au adus de dar admirarea lumii.

Asiă și în cea română.

Lat. Rom.	Lat. Rom.	Lat. Rom.	Lat. Rom.	Lat. Rom.	Lat. Rom.
a	ă, â, e	d	z	l(dup. i	see st, sio
b	p	e	ca, i, ie,	cus.)	
			a, â, â		
bs	s	g	ge	ns	s t tie
bt	t	gl	ghi	o	oa, â, u, â u â
c (k)	ce, tie	gn	mn	q	e v b
cl	chi	i	e, â	rs	s x s
co	s	l	r	s	sie y i
ct	pt				

Afara de schimbatiunile derivatiunale s'au mai făcut și se fac schimbatiuni togmă și în însuși sinul limbelor singuratece, schimbatiuni d'în cause fiziologice și estetice. În clasică limba grăcă vechiă s'a schimbat înaintea de sunetul d. sun. k și kh în sun. g, p și f în b; înaintea de th k și g în ch, p și b în f; înaintea de t, g și kh în k, b și f în p. Tot asiă d'în ττ, στ și στ s'a făcut: στ; d'în τθ, θθ și θθ s'a făcut θθ. κμ, χμ s'au prefacut în γμ; τμ, θμ și θμ în σμ; βμ, φμ, νμ și πμ în μμ; νφ în φφ. Să mai amintim și sunetele întrepuse ca nouc, tot d'în cause fiziologice și estetice, de es, β, θ, scl. și pré multe sunete adause. — Latinii schimbara fôrte multe sunete desarmionietore în altele armonietore între sine. Ar prisos a le insiră aci; afara de vocalele stramutate în diferite feliiuri, și de cosunantele caduute în cursul sechilor, să cugetăm de es. numai la: b, d, n, și r, în cate alte sunete s'au strafomatu regularminte pentru armonia sunetala! — Gramatecele itale și ispane dau togmai regule espresive îndreptătoare spre stramutările sunetale, spre ciuntatul, strafomatu său adausul de litere și silabe, prin carele să ajutăm limbetele spre o sunanță cat mai frumosa bă lasa deschis campul stramutărilor și pre viitoriu, și pentru alte casuri, dand numai de îndreptariu frumsetiă sunanției singure, ca limbă să se nu se oprăca în mediuloc căiei ducătoare la perfeptiunea sunetala, ci să procedă, să se apropia cat de repede, să devina armoniosa predeplin cat mai curend.

Limbă ungara schimba pre a în â, pre e în é, pre v în b, ez, es, d, f, g, gy, j, k, l, m, n, r, s, sz, t, ty, z, zs, pre z în b, h, n, t, v, — regulat sistematicese în tot locul, unde pottesce armonia sunetala. — În cea română vin urnatōrele schimbări regulate:

a în â și e, c-k, c-s, d-s, e-ca, a; ca-e, a; g-s, i-â, â-i, k-e, n-i, o-oa, u; oa-o, u; s-sie, sies-t-tiel-tōte după regularitate sistematică.

Precum se pōte vedé, în formatul și întrebuințatul tuturor partilor și particulelor sunetale și a preformatiunilor fiziologice și estetice, tintitōre la armonia musicală, și-are fiecare limba regularitate sa propria și si-urneza legile sale. Acăsta regularitate i-formeaza unitatea fie careia; în armonia cu unitatea acăsta, cu unitatea sistemului regulilor sunetelor, trebuie cultivată și complinită fiecare limba natiunala. Asiă trebuie să procedem și noi romanii ca să ne putem întregi limbă pentru nenumeratele ramuri de sciință, pentru tōte ramurile filosofiei, istoriei, ale sciințelor naturale, matematicie, juridice, ale sciințelor antecetății pentru tōte ramurile estetice: a artilor ideale, plastice, pipforesci și musicale, scl. cu tōte schimbările și complicările lor; — — ca să ne putem edifică și noi palatul tesaurului natiunali: vorbariul universal al limbii noastre, carele să contine tōte vorbele românești în formă lor adevărată, ca să ne mai fim superati cu desbinarea limbii și mai întinsa, și mai perichiosa, și să ne o ajutăm în propășirea spre armonia estetică; cu atat a mai tare, căci e capace a se naltia în asta privință pana la gradul pompei limbii ispane limbii „cesarești“ după Arndt, germanul cel mai german al germanismului; ba cu feliură coloritiunilor suave o întrece. —

Să cercetăm acum a mai de aprōpe, ore ce ni va înaintă limbă catra perfeptiunea acăsta, etimologismul, seu fonetismul?

Limbă — în înteles restrins consta d'în sunete (φωνή). Sciința despre firea și regulele schimbărilor sunetelor limbii e: fonologia; lucrarea retrogresivă a cercetății radecinei sunetale ετυμον cu însemnătiă primitivă a vōrbelor e: etimologizarea. Fonologia conduce radecina vōrbei prin fasele preformatiunii sunetale adaugându-i particulele sunetale corespundintore; etimologia reduce vōrba, preșară data de fonologia, la statul ei primitiv, luându-i tōte particulele sunetale, ce i s'au adaus prin fonologia aplecată pre cerințele lexicale, gramaticale și estetice, ca să-i afle radecina curată și sunetala și conceputala. — Cine si-ar propune, să si cultive limbă numai prin fonologia, si-ar culege cate o turmă de vōrbe d'în tot feliu și formă lor, și apoi, visându, că asiă va aduce în limbă o regularitate ne mai audita, ar tot fura la vōrbe aduse după analogia mecanică, mōrta numai sunetala, fara consciința de firea conceputala a radecinelor, ar primî vorbele cioplite după „analogia“ numai „fonetica“, si-ar adormi dicend: „et salvavi animam meam“, căci: „n'au etimologizat;“ — dar limbă aceluia ar genice de vōrbe monstruose (es: moralicesce) și de vōrbe chimerice (es: limbament); ce observand ei cand s'ar destoptă, ar trebui să recunosea, că limbă numai prin fonologia nu se pōte cultivă și înaintă catra perfeptiune. — Ideia „fonetismului“, sunetismului, nu se pōte urmă ca „principiu“ normatoriu în cultivatul limbii. —

Cine si-ar propune, să si-o cultive numai prin etimologia, s'ar nisuf firesece mai antaiu, să afle radecinele curate ale vōrbelor, adeca ar vré, să etimologizeze în pripa; — dar fara cunoscutul fonologiei uu si-ar poté nici incepe lucrul, căci n'ar sci pre unde să mērga catra ετυμον-ele, după carele oftēza, n'ar cunosece gradurile preformatiunilor sunetale, preste carele ar trebui să calce, ca să ajunga la radecina cercată; — si ar trebui să recunosea, că limbă numai prin etimologia nu se pōte cultivă și înaintă catra perfeptiune. — Ideia „etimologismului“ nu se pōte urmă ca „principiu“ normatoriu în cultivatul limbii.

Remane casul al treile:

Cine s'ar apropiă de limbă cu cuget ne-preocupat pentru etimologism în contră fonetismului, nu pentru fonetism în contră etimologismului: ar cercă mainainte, pre șară intinșă de fonologia, radecinele — ετυμον-ele — curate ale vōrbelor, și le-ar cercă si statorî, firea conceputala și sunetala, adeca ar implinî cerința etimologizării adevărate; după acă ar preformă sunetalminte radecina afiată, după legile șpetiale ale limbii, și ale radecinei respetive, pana la statul corespundintore conceputului în statul lui lexicall (resp. gramatical) în carele pottesce, să fie exprimat, adeca ar implinî cerințele fonologiei într'ună cu aplecatul ei pre preformatiunile lexicale (resp. gramaticale); — si aci apoi s'ar oprî. Acest proces indoit l'ar repetî pentru tōte conceputele, în tōte schimbările acelorasi, respetand fapticesce pre tot pasiul cerințele fiziologice, pentru sunanția usiōra, și ale estetice pentru sunanția frumosa. (Va urmă.)

D'in agronomie.

Pre langa cele două caractere principale care se afla in pământul de lucrare, anca mai este un soi de pământ ce merita tota atentiea economului de camp, si acest soi se numesce torfa pământ torfos sau si pământ ce arde.

Caracteristică a pământului torfos se cunoscă d'in următoarele impregiurari:

Scim că economului de camp i este bine cunoscut, cumca ici colē pre camp, sau între munti se afla astfel de locuri, unde ap'a sau umediela fie ea d'in plōia, sau d'in isvōre (putiuri) purcediōtore, zace la radecin'a plantelor intru asiā mod, cat nepotend decurge despre astfel de locuri, dar si ierburile, in asiā locuri apatōse crescatōre, ne luandu-se de acolo spre folosirea economica, putrediesc acolo, si de sub acēsta putredime in anul urmatoriu ērași nouē erburi se redica. Astfelde locurise numescu un cuvent general locuri ritōse, de care se afla nu numai in siesuri pre langa apele curatōre, ci si pre verfurile si ici colē pre pōlele muntilor, dar anca si in atare pesceri, si crepature de munti. —

Luand d'in asiā un loc ritos un brusiū de pământ in mana, mai si mai nainte ni pica in ochi colōrea aceluia carea este intunccos negriciōsa; d'ar de vom cautā mai apriat la compusetiunea acestui soi de pământ vom vedē, că el consta in cea mai mare parte d'in remasitie de plante anca nu de tot putrede, si tocmai acēsta compusetiune e acēa ce dā pământului torfos insusirea de a potē arde fiind el aprina.

Dupa colōrea cea intunecōsa, si dupa tiesetur'a particulelor pământului torfos am fi plecati a crede că asiā un soi de pământ ar fi fōrte roditoriu, inse in fapta nu este asiā pentru că radecinele care se ved in acest soi de pământ intr'o stare numai de jumetate putreda sunt mai nainte stricaciōse de cat folositōre plantelor pre acēla crescatōre. —

Sapandu-se canale pre pământul torfos si storcandu-se ap'a de pre el, potē ajunge prin aratura, si potrivitcrescamentului plantelor pre acēla semanate.

Despre acest soi de pământ se dice, că el atunci a ajuns a fi mai potrivit crescamentului plantelor pre el crescatōre, ap'a curatōre de pre el nu e mai mult turbure si morcelōsa, stare curata.

Si pământul torfos anca mai are o subimpartire, care subimpartire se numesce cu un cuvent special loam.

Desi spre chiarificarea acestui cuvent strain pana acum'a numai la englesi usuat, in limba romana cuvent potrivit nu aflām, toiusi cugetām a i dā intielesul cuventprin o definire mai circumstantiala.

Loamul nu este alt'a de cat pământul torfos intr'o stare mult mai bine patrinsa de putredime. Colōrea lui este intunecōsa, si in stare uscata pulberisat se intrebuintiēdia spre diregerea holddelor celor seos fiind că are insusirea de a atrage umediela d'in aer. Pământul de lucru cel cu loam dire sa arēta fōrte potrivit la cultura ordiului, si a ovesului.

D'in tōte cele pana aci aduse putem dice că pământul de lucru se imparto in următoarele clase speciale: adeca pământ lutos, cese chiama si argilos pământ usior, sau pulveraver carele se imparte in pământ curat arinos si pământ mestecat cu boutie si alte petri, in pământ torfos si in pământ numit loam.

Tōte aceste soiuri de pământ anca se mai pot impartī:

a.) Dupa poterea productiva a lor in pământuri manōse, si pământuri serace.

b.) Dupa plecarea si atragerea mai mare sau mai mica de umediela: in pământul apatōse si pământuri seci. —

Despre insusirile naturale ale pământului cu privire la compusetiunea cea d'in lantru.

Desi in disertatiunile precedinte destul de pre larg mentiunaram cum se impart soiurile pământului cu privire la caracterul lui cel d'in afara, toiusi economului de camp ca agronomului nici de cat i potē fi de prisos de a cunoscă numai acest caracter, pentru că este de comun cunoscut că in economi'a de camp n'avem de lucru cu pământ curat argilos sau curat arinos sau curat torfos, ci între aceste soiuri de pământ se afla nenumerate alte soiuri asiā dise medilocare, care se afla între argila si arina, între argila si torfa, si între arina si torfa. —

De vom cautā mai d'in adins veri si care soi de pământ ni se arēta de loc d'in tiesetur'a lui, cumca el este compus d'in mai multe elemente, sau particule, care particule se reduc la următoarele plese, adeca: la particulele minerale, particulele vegetabile, la particulele animale, particulele de im (humus) la particulele de saraturi, si in capet la particulele de umediela.

Particulele minerale sau cele petrōse sunt bombitiile, sau lespedile cele pre manunte si lucitōre care le vedem in atare soi de pământ si care nu sunt alt'a de cat sfermaturele de stanca (de piētra) in decurgera unui temp lung prin umediela, uscatura, prin ger, si caldura produse. Inca se mai afla in compunerea pământului si alte particule minerale care dau pământului o colōre mai mult sau mai putin intunecōsa si catva rosie, carea colōre se chiama rugin'a ferului.

Stancele de pētra se impart in următoarele denumiri speciale precum sunt pētr'a cremnōsa (lapis siliceus) in carea se cuprinde elementul pământului arinos pētra acra (lapis aluminosus) in care ce cuprinde elementul pământului argilos, pētra de var (lapis calcareus) in care se cuprinde elementul pământului de creta si in pētra de magnesia (lapis manganu) in care se cuprinde elementul pământului amar. —

Pământul de creta si pământul amar in cantitate asiā de mica se arēta in economi'a campuli, cat nu merita vre o deslucire mai adanca.

Particulele vegetabile in atare soi de pământ sunt remasitiile plantelor celor ce putrediesc pre camp si aci se prefac in pulvere si cenusia. Aceste remasitie fac prin ajutoriul caldurei si a umedieli o parte insemnatōre a suprafetiei pământului. —

Particulele animale in atare soi de pământ sunt sau remasitiile de montatiuni pre camp lasate, si acolo prin prudiune in pulvere, si cenusia prefacute, sau acēa materia dobito-cēsa, ce se afla in escrementele (urina) animalelor. —

Particulele de im (humus) se dic acele elemente in atare soi de pământ, care in mestecatur'a lor, cu alte parti compunatōre de pământ, dau acestuia o insusire mai escelinte de a primi caldura, si a o tinē mai lung timp in sine, precum si de a atrage umediela d'in aerul atmosferic. Imul se afla numai pe suprafati'a pământului si are colōre negriciōsa.

Tōte esperintiele economilor de camp intr' acēa se impreuna, că imul este mama nutritōre a ierburilor crescatōre d'in pământ; pentru că acest im, nu numai trage umediela d'in aerul atmosferic, ci anca mai cuprinde in sine destula materia gunoitōre de pământ si nutritōre de radecinele plantelor, ba anca avend imul colōre negriciōsa, trage d'in sōre si rotine intr'unu temp indelungat caldur'a cea de lipsa la crescamentul plantelor. —

Precum suprafati'a veri carui soi de pământ este mai gros, sau mai subtile imbracata cu im, asiā si valōrea acestui soi de pământ este mai mare, sau mai mica.

Fiesce care soi de pământ cuprinde in sine si particule de saraturi a caror'a fiintia in ore care soi de pământ cu ochii nu o potē deschilini, dar chemicii si toti acēia, cari se deprind cu decompunerea vre unui soi de pământ, ne intaresc, si afirmēdia acēst'a asertiune, deci nuvom negā nici noi insi-ne cumca pământurile slatinōse n'ar fi sarate, vedind cu cata placere pase pre ele vitele. mai ales in temp secetos. — Si in capet:

cumca in fie care soi de pământ si umediela se afla, si cumca fiinti'a de fatia a umedieli in pământ este nencungiurat de lipsa, deducem de acolo, că alteum coerinti'a particulelor si elementelor celor pana aci descrise contra olalta, si compunerea acelei materie carea se dice pământ, nu s'ar potē intemplant. —

C. R.

Oradea-Mare, 7 august 1866.

(Pretiuul bucatelor.) Trimit insciintiarī dese, pentru că pretiurile bucatelor se schimba fōrte. Acum'a se vinde grāul frumos 6 fl. 80 cr. — grāul amestecat 6 fl. — secar'a 5 fl. 40 cr. — papusioiul 6 fl. 50 cr. — ordiul 3 fl. 20 cr. — Ovesul 3 fl. 30 cr. — pisatul (malaiu meruntiel) 10 fl. v. a. Aceste pretiuri sunt pentru sinic. (Sinicul are 4 vici, vici'a 2 mēsure, mēsur'a 2 petrarie, patrariut 9 itie (holba, 1/2

de cupa) Aceste numiri de mēsure se folosesc in Biharea).

Secerisiul in unele locuri, mai ales in jurul Oradei, e indestulitoriu, crucea are cate un sinic, ēra in alte locuri pre unde tempul fu mai putien favoritoriu 5 cruci nu dau 5 vici.

In pōme e binecuvantarea lui Ddieu.

Lips'a de bani e fōrte mare, poporul duce bucatele la terg sō potā face bani că trebue sē platēasca contributiunea, de acēa in terg e imbiare mare si putiena cercare. Mare parte d'in cei ce vend acum'a, la primavēra vor fi siliti sō cumpere, dar e tēma că nu vor avē parale, de 6ra-ce n'au alt isvor de venite de cat cultura pământului, ēra acēst'a nu potē sē-i aduca ceva preste iērna.

Agricola.

Estras

d'in Protocolul Diecesanului Consistoriu greco-resariten Aradan.

Arad 21 iuliu 1866.

744.

763. — S'au censurat Socotile Fundatiunei Zsigai-ane, pentru ajutorarea Studintilor romani greco-resariteni d'in Oradea-Mare, de la 1 Novemvrie 1864 pana in finea lui Octovrie 1865 care infatisēza Sumariul urmatoriu:

I. Perceptiunea:

1) Arend'a casei fundatiunali 1080 fl. — cr.

II. Erogratiunea:

Pe desplatierea supererogaturului d'in anul trecut; — pe repararea casei fundatiunali; — pe instruarea Alumneului; — si pe provisiunea Alumnilor, de tot . . . 1171 fl. 92 cr.

III. Alaturare:

Erogratiunea e mai mare de cat Perceptiunea cu . . . 91 fl. 92 cr. cu care Suma fundatiunea remane detōre manipulantului fundator.

Determinare:

Socotile acēste de bune aflandu-se, se re-trimit Senatului fundatiunal; ēra Determinatiunea acēst'a, dupa punctulu 14 a Statutelor fundatiunale, se trimite la Gazetele romane pentru bunavointi'a de a o publicā. — Estradat prin Andreiu Papp m. p. Protodiamon, Notariu Consistorial.

VARIETATI.

== Doi insi, de acēasi nationalitate (politica) si totusi nu se precep. Un domn de la regimentul Sachsen-Weimar-Eisenach ni spune că la Posion voinde un ostasiu roman sē cumpere pane, intiebā de o nemtiōie: ce cei pe pita? — femeii i se parē că dice ostasiul „bitt" că cere in dar, i raspunde: nicht pitt', sondern Geld.

== Denumire. Cancelari'a de curte a Ungariei denumi pre d. Ioane Selagianu profesore supl. la gimnasiul mare de'n Beiusi, de profesor ordinariu la acēlasi institut. — Dsa precum scim, de opt ani propune istori'a la acēst giunasiu, are preferintia a potē contribui fōrte mult la desvoltarea sentiemintelor nationali, chiar d'in natura acēstui obiect de inventiam, care — cumca si-a gasit omul — dovedesc d'o parte rezultatele tenerilor, d'alt'a amōrea cea mare a acēstor'a pentru profesorele lor.

== A patit'o ovreul. In Nicolsburg, pre tempul ocupatiunei prusesci, unui biet ovreu i

dusera vac'a. Superat eschiamā pe strata: blasphemati sē fie Prusii! — L'andira caiva oșaci temesci, incepura a-l bate, la strigare ovroului se adunā multime de popor. Un major de la gard'a nationala (Landwehr) alergā a preveni scandalul, ostasiu salutand se dēdēra in latu, majorul intrebā ce s'a intemplant? — Ovreul voinde a se scusā, afirnā că el n'a blasphemat pe Prusi ci numai pe Bismark. Risul ostasilor ēra comun. cāci majorul tuse Bismark, care si raspunde de loc: sē-i dati pace că l'a blasphemat si alti ōmeni mai mari!

Seire mai noua.

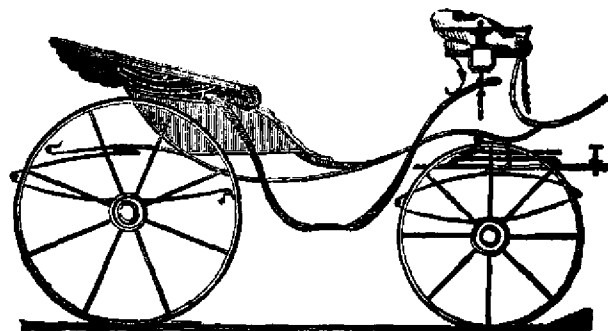
Londra 10 aug. Regin'a inchise parlamentul dechiarand că relatiunile cu poterile straine sunt amicabile. In resbel fusera interesele consangenilor sei, dar nu a le poporului deci nu se amestecā. Spēra pace.

Ni se trimite rechiamatiuni. De aici se face speditiunea fōiei cat mai regulat, deci rogām pre dd. prenumeranti a cercā la post'a de acolo, si in cas de nesosire sē binevoiēasca a rechiamā de loc insemand postele cat se potē mai curat (si nemtiesce sau unguresce.) Unele neregularitati se intemplara in dilele trecute si altor diarie de Viena pentru cause ce le cunōsem cu totii. La directiunea c. r. postala de aici facem pasii ce se recer.

Cursurile din 10 august n. sēr'a.

(dupa aretare oficiale.)

	bani	marf.
Imprumuttele de stat:		
Cele cu 5% in val. austr.	53.50	53.75
" " contributiunali	99.50	99.75
" " nōue in argint	72.50	—
Cele in argint d. 1865 (in 500 franci)	72.50	—
Cele nationali cu 5% (jan.)	68.25	68.50
" metalice cu 5%	58.75	59. —
" " " maiu-nov.	62.60	62.80
" " 4 1/2% "	50.25	50.75
" " 4% "	44.50	45. —
" " 3% "	33.50	34. —
Efekte de loteria:		
Sortile de stat din 1864	66.80	67. —
" " " 1860 1/2 in cele intregē	76.80	77. —
" " " 1/2 separata	80.75	81.25
" " 4% din 1864	70.25	70.75
" " din 1839, 1/2	136.50	137.50
" bancel de credit	115.25	115.75
" societ. vapor. dunarene cu 4%	80. —	82. —
" imprum. princip. Eszterhazy Δ 40 fl.	—	—
" " " Salm Δ 20	24. —	26. —
" " cont. Palffy Δ 20	22. —	23. —
" " princ. Clary Δ 20	22. —	23. —
" " cont. St. Genoia Δ 20	20. —	22. —
" " princ. Windisohgrätz Δ 20	16. —	17. —
" " cont. Waldstein Δ 20	—	—
" " " Keglerich Δ 10	—	—
Obligatiuni de dezvoltare de pământ:		
Cele din Ungaria	65. —	65.50
" Banatul tem.	62.50	63.50
" Bucovina	61.50	62.50
" Transilvania	61. —	62.50
Actiuni:		
A bancel nationali	731. —	733. —
" de credit	147. —	147.20
" scont	577. —	580. —
" anglo-austriacs	70.50	71.50
A societate vapor. dunar.	463. —	466. —
" " Lloydului	180. —	185. —
A drumul ferat de nord	1630. —	1635. —
" " " stat	185.50	186.70
" " " apus (Elisabeth)	125.50	126.50
" " " sud	202. —	204. —
" " " langa Tisa	147. —	147. —
" " " ,Lemberg-Czernowitz	168. —	170. —
Bani:		
Galbenii imperatesci	6.13	6.14
Napoleon'd'ori	10.39	10.40
Friedrich'd'ori	10.75	10.80
Suverenii engl.	12.85	12.95
Imperialii rusesci	10.48	10.52
Argintul	127. —	128. —

Gottfried Ziegler,

Fabricant de trasure

(carutie)

Landstrasse, Hauptstrasse Nr. 101,

in Viena

gatesce totfelii de trasure (carutie) de gala, de sioase si de voiagiu, dupa modelul cel mai nou, d'in calitatea si materialul cel mai bun, cu pretiurile cele mai moderate.

Doritorii de a se incunoscintia despre modele si pretiu, se vor adresā contra fabricant de a dreptul.

